

Kulatý stůl na téma

Společnost pro všechny

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

25. září 2012

Integrační centrum
Kosatec CAA
Náměstí republiky 1
PARDUBICE

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Transformace sociálních služeb v Pardubickém kraji

V Pardubickém kraji je 11 zařízení, která poskytují pobytovou sociální službu, jejíž cílovou skupinou jsou lidé s mentálním, tělesným nebo kombinovaným postižením.

- ◆ Domov pro osoby se zdravotním postižením - poskytuje 9 zařízení
- ◆ Chráněné bydlení – poskytuje 7 zařízení
- ◆ Podpora samostatného bydlení – poskytuje 1 zařízení

Celková kapacita, kterou zařízení nabízejí, je 1024 lůžek.

Pobytové sociální služby jsou rozmístěny po celém kraji a v každé lokalitě je různá dostupnost návazných veřejných i sociálních služeb, které mohou jejich uživatele využívat. Na rozdíl od velkých měst v kraji je ve venkovském území nedostatek ambulantních a terénních služeb pro lidi s mentálním postižením.

Aktuální vývoj pobytových sociálních služeb naznačuje, že v nejbližších letech bude třeba reagovat na poptávku poskytováním jiných forem sociálních služeb. Přestože některá zařízení nabízejí službu chráněného bydlení, je po této službě stále větší poptávka, než jsou stávající kapacity v kraji. Jedním z řešení je transformace sociálních služeb, jejímž principem je poskytování takové podpory, která odpovídá individuálním potřebám jednotlivce, nikoli skupině.

Tuto situaci reflektuje i Pardubický kraj ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje na období 2012 – 2015. Pardubický kraj podporuje takové sociální služby, s jejichž pomocí mohou lidé setrávat v přirozeném prostředí a nemusí odcházet do zařízení ústavního typu. Osoby se zdravotním postižením by měly mít stejnou možnost začleňovat se do sociálního, kulturního, ale i pracovního života a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný.

Standard v oblasti bydlení je v současnosti u jednotlivých zařízení různý. Některá zařízení nabízejí ubytování ve dvoulůžkových pokojích, ale výjimkou nejsou ani pokoje pěti- a více lůžkové. S ohledem na technický stav a dispozici objektů nejsou zařízení schopna reagovat na současné požadavky kladené na kvalitu sociálních služeb. Nedokážou poskytovat pobytovou sociální službu pro menší počet lidí s postižením v komunitě s návazností na další služby.

Pardubický kraj si je vědom potřebnosti změny i v systému péče o ohrožené děti, proto se zapojil do pilotního procesu MPSV Transformace systému péče o ohrožené děti. Zásady péče jsou již implementovány do Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Pardubického kraje na období 2012 – 2015. Budou podporovány a rozvíjeny takové typy služeb, jež nabídnou pečující rodině podporu, která umožní výchovu dítěte v přirozeném prostředí.

Také osoby pečující o závislého člena rodiny jsou významným partnerem sociálních služeb. V současné době je systém sociální pomoci a zdravotní péče výrazně orientován na potřeby osoby závislé a rodinní pečující zůstávají na okraji zájmu.

Pardubický kraj v rámci svých aktivit prováděl průzkum potřeb skupiny osob pečujících o závislého člena rodiny. Závěrečná zpráva z tohoto průzkumu byla jedním z podkladů pro tvorbu střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb PK v období 2012 – 2015.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

Lenka Vávrová

Regionální pracovnice v Královéhradeckém kraji

Telefon: 739 548 449

E-mail: lenka.vavrova@trass.cz

Zapojení Pardubického kraje do projektu Podpora transformace sociálních služeb

V roce 2007 bylo usnesením Rady Pardubického kraje schváleno pilotní zapojení Domova sociálních služeb Slatiňany do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Cílem celého procesu je zajistit uživatelům služby takové podmínky, které budou co nejpodobnější životu jejich vrstevníků. K tomu je mnohdy zapotřebí změna místa i způsobu poskytování služby.

Výše uvedené zařízení s podporou kraje zpracovalo transformační plán, který je podkladem pro úspěšnou realizaci změn v poskytování služby. V transformačním plánu je navržen vhodný způsob řízení celého procesu změny včetně přípravy zaměstnanců i klientů na odlišný způsob poskytování služby.

Ministerstvo práce a sociálních věcí schválilo žádost Pardubického kraje o finanční podporu na vybudování vhodného zázemí pro důstojný život uživatelů Domova sociálních služeb Slatiňany. Více viz informace Domov sociálních služeb Slatiňany.

Transformace systému péče o ohrožené děti ve spolupráci s Lumos

S podporou Evropské komise – a v partnerství s Pardubickým krajem a organizací Karin Dom v Bulharsku – realizuje mezinárodní organizace Lumos pilotní projekt nazvaný: Turning Words into Action: Enabling the Rights and Inclusion of Children with Intellectual Disabilities in Europe. („Proměnit slova v činy: Naplňování práv a inkluze dětí s intelektovým postižením v Evropě“).

Cílem projektu je zvýšit životní šance, inkluzi, naplňování práv a sociální participaci dětí s intelektovým postižením v Evropě. Zajistit, že se všechny děti a mladí lidé s intelektovým postižením stanou plně participujícími a integrovanými členy svých komunit, jejich příležitosti budou skutečně rovné jejich vrstevníkům a budou dostávat podporu odpovídající jejich potřebám.

Do projektu jsou zapojeny Bulharsko, Česká republika, Srbsko.

Aktivity na národní úrovni

Skrze sérii tří setkání v každé z projektových zemí a dvou nadnárodních setkání bude každá ze zemí podpořena v tvorbě Národního akčního plánu (NAP) sociální ochrany a inkluze dětí s intelektovým postižením a v zahrnutí NAP mezi jednu z národních priorit.

Participace dětí

Vzhledem k nastavení priorit pilotního projektu a jeho kapacitě jsou do aktivit participace zařazena pouze dvě zařízení v Pardubickém kraji. Jedná se o Domov sociálních služeb Slatiňany, který je také zapojen do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb, a speciální škola Svítání, Pardubice. Aktivit participace se účastní několik uživatelů trvale žijících v institucionální péči v DSS Slatiňany ve věku 16 – 29 let. Skupinu také navštěvují mladí lidé s mentálním postižením ze speciální školy Svítání v Pardubicích, kteří žijí v rodinách. Cílem setkávání je umožnit dětem a mladým lidem se zdravotním postižením žijícím v ústavech a mladým lidem s postižením žijícím v rodinách scházet se a sdílet své názory. Dát jim prostor mluvit o sobě, sdílet své myšlenky, řešit různé problémy, poznat svá práva pomocí srozumitelné deklaráce WHO „Lepší zdraví, lepší život“. Pomocí her a zábavných aktivit se učí rozhodovat sami za sebe, říkat svůj názor a bojovat tak za lepší zdraví a lepší život pro další děti a mladé lidi s men-

tálním postižením. Hlavním cílem těchto setkání je téma zapojování se do rozhodování o záležitostech, které se mladých lidí s postižením týkají. Ukázat možnosti participace pomocí příkladů dobré praxe z aktivit zaznamenaných prostřednictvím deníkových záznamů a rozšířit aktivity do dalších zařízení a případně do dalších krajů. Snažíme se mladým lidem poskytovat podporu v oblasti rozvoje komunikace, být aktivní a být spolu, podporovat jejich svobodná rozhodnutí. Mladí lidé by se měli v rámci projektu podílet na přípravě akce dle jejich výběru, která by měla mít za úkol zvýšit povědomí o mentálním postižení v místních komunitách. Dva zástupci z této skupiny se také účastní setkávání Národní pracovní skupiny, která se snaží poznatky a ukázky dobré praxe rozšířit do krajské a národní úrovně.

Také se setkáváme s nejmladšími dětmi žijícími v institucionální péči v DSS Slatiňany. Děti jsou nejzranitelnější skupinou obyvatel ústavního zařízení. V rámci procesu transformace v DSS Slatiňany by se měly všechny děti přestěhovat do domů rodinného typu do roku 2014. Snažíme se je podpořit ve vyjadřování se způsobem jim vlastním a připravit je tak na budoucí přemístění. Hlavním smyslem aktivizačních aktivit je především poskytovat příležitosti volby a umět si zvolit z nabízených možností. Tyto dovednosti by mohly být následně přeneseny do skutečné účasti těchto dětí při procesu přemístění na „malých“ vlastních rozhodnutích. Organizujeme také akce mimo prostory DSS jako výlety, procházky a setkání s dětmi z komunity

V Pardubickém kraji v rámci projektu působí lokální koordinátorka Zlata Brůžková.

Domov sociálních služeb Slatiňany

Domov sociálních služeb Slatiňany (dále jen DSS Slatiňany) je příspěvkovou organizací Pardubického kraje, která zajišťuje sociální služby pro osoby s mentálním postižením a pro osoby s mentálním postižením v kombinaci s postižením tělesným nebo smyslovým. Je rovněž zařízením pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy dětí a mládeže s mentálním postižením. V současné době poskytuje sociální služby domov pro osoby se zdravotním postižením, odlehčovací služby, denní stacionář a chráněné bydlení pro celkem 285 uživatelů.

Již od roku 1996 se organizace snaží vlastními silami začlenit lidi se zdravotním postižením do přirozeného prostředí. Do dnešního dne se podařilo najít bydlení mimo hlavní areál zařízení pro 69 klientů.

V současné době DSS Slatiňany poskytuje pobytové sociální služby na devíti různých adresách. V tzv. Slunečním domě ve Slatiňanech se nachází čtyři dvoulůžkové garsoniéry chráněného bydlení. V sousedním objektu, bývalém hospodářském stavení areálu Slunečního domu, vznikly v roce 2003 další tři byty pro celkem 14 klientů. V roce 2006 byl otevřen ve Slatiňanech areál čtyř dvoupodlažních domků s bezbariérovým přízemím. V říjnu r. 2010 rozšířil DSS Slatiňany své ubytovací prostory o další domek rodinného typu. Jedná se o pronajatý rodinný domek ve Slatiňanech, který v současné době obývá 7 klientů. Díky podpoře z Integrovaného operačního programu se začátkem dubna letošního roku nastěhovali první 4 uživatelé DSS Slatiňany do bytu chráněného bydlení v Chrudimi.

Přes všechna tato opatření ještě stále velký počet uživatelů zůstává ubytovaných v budově institucionálního typu (původně klášter), která je zcela nevyhovující pro

poskytování moderně koncipovaných sociálních služeb. Uživatelé obývají až sedmilůžkové pokoje, není zde možnost zajištění dostatečného soukromí. Z tohoto důvodu se DSS Slatiňany, společně s dalšími 31 zařízeními z celé České republiky, zapojil do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb, jehož hlavním cílem je pomoci lidem s postižením v přechodu z ústavních služeb do služeb komunitního typu. V rámci projektu Transformace Domova sociálních služeb Slatiňany budou vytvořeny služby pro 144 uživatelů. Lidé se zdravotním postižením budou mít možnost využití jak návazných sociálních služeb, tak i veřejných služeb v daných lokalitách.

Těmito kroky je lidem s postižením umožňována integrace do většinové společnosti a poskytována vyšší kvalita života v běžných životních podmínkách, které jsou maximálně podobné životu jejich vrstevníků.

Více informací naleznete na www.dss.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Iveta Beranová
Odborná pracovnice NC v zařízení
Telefon: 739 548 447
E-mail: iveta.beranova@trass.cz

Dobrá praxe

Příkladem dobré praxe je transformace ústavního zařízení Domov na rozcestí Svitavy, který umožnil více než polovině svých uživatelů život v bytech v běžné zástavbě formou služby chráněného bydlení. Zkušenosti poskytovatele služby potvrzují, že integrace uživatelů do majoritní společnosti je touto cestou možná a pro naplnění kvality jejich života důležitá.

Do budoucna je nezbytné stávající kapacity pobytových služeb ústavního charakteru transformovat, deinstitucionalizovat a humanizovat s důrazem na způsob poskytování sociálních služeb tak, aby v maximální možné míře respektovaly představy, přání a potřeby uživatelů.

„Člověk si někdy připadá na všechno sám.“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zasluhují pozornost a podporu společnosti. Není to tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením (nebo nemocné, seniory) a docházelo k automatickému umisťování do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy umístěné v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem se pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, původní rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Část lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, většina dětí, dospívajících a část dospělých žije v rodinách. Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na tuto skutečnost, na reálné potřeby pečujících rodin, ale ani samotných lidí se zdravotním postižením. V průběhu posledních dvou desetiletí postupně vznikaly alternativní ambulantní a terénní služby, speciální školy a podpůrná školská zařízení, nebo také programy integrace ve školách, ty ale povětšinou řeší potřeby rodiny v návaznosti na věk dítěte nebo mladého člověka s postižením. V Pardubickém kraji je zatím malá nabídka dostupných alternativ vhodnějších typů služeb pro dospělé lidi s postižením, např. ve formě podpory samostatného bydlení, chráněného bydlení, nebo podpory zaměstnávání. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory škol, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost. *„Jako bych byla znovu na mateřské. Syna mi vezmou sotva na pár hodin do denních aktivit, ale protože je na vozíku, dostane se maximálně na zahradu. Pro člověka, který má rád společnost a zábavu, nejsem ani já, natož takováto „aktivita“ plnohodnotným naplněním jeho zájmů a potřeb,“*

říká maminka dospívajícího mladého muže s kombinovaným postižením a dodává: *„celé noci kvůli tomu nespím, osobní asistence není řešením, není zrovna levná. Člověk si pak připadá na všechno sám.“*

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením přináší projekt Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že už by se lidé s postižením neměli stěhovat za službou – do nepřírozených internátních podmínek zámku nebo jiné velké budovy, ale naopak – služby by měly být dostupné v jejich přirozeném prostředí v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některá již úplně opouštějí původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny v obcích a městech Pardubického kraje. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu, podle vlastních možností co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům, možnostem a k jejich životu. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. Naší odpovědností je vytvářet takové podmínky, aby toho byl schopen bez ohledu na to, jaká omezení mu jeho zdravotní stav způsobuje a zajímat se přitom, co lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny opravdu potřebují.

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlášily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

